

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**OPERATIVNĚ PÁTRACÍ PROSTŘEDKY JAKO
INSTITUTY TRESTNÍHO PRÁVA**

Autor práce: Jan Žďárský, DiS
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: JUDr. Jan Bouchal
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce, JUDr. Janu Bouchalovi, za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

ŽDÁRSKÝ, J. *Operativně pátrací prostředky jako instituty trestního práva: bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., 2016. 45 s. Vedoucí bakalářské práce JUDr. Jan Bouchal.

Klíčová slova: operativně pátrací činnost, historie problematiky, operativně pátrací prostředky, podpůrné operativně pátrací prostředky, novela trestního řádu

Práce definuje základní pojmy, formy a metody operativně pátrací činnosti obecně, mapuje historický vývoj právní úpravy problematiky, analyzuje zákonné podmínky použití operativně pátracích prostředků, dále definuje jednotlivé operativně pátrací prostředky, analyzuje jejich oporu v zákoně a definuje obecné zásady a cíle jejich použití. Samozřejmě definuje také jednotlivé podpůrné operativně pátrací prostředky.

Komparací stavu problematiky před „velkou novelou“ trestního řádu a po ní, mapuje práce vývoj problematiky. Komparace a popis procesu legalizace výsledku užití nástrojů operativně pátrací činnosti podle zákona o Policii České republiky mapuje dopady „velké novely“ na využitelnosti operativně pátracích prostředků v řízení před soudem.

ABSTRACT

ŽDÁRSKÝ, J. *Operational and Searching Means as The Institute of Criminal law: Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2016. 45 p. Supervisor: JUDr. Jan Bouchal.

Key words: Operational and Searching activity, issues history, Operational and Searching Means, Supporting Operational and Searching Means, Amendment of Criminal law

This bachelor thesis defines the basic terms, kinds and methods of Operational and Searching activity in general. It conducts a survey of the issues history, analyses the legal conditions of using the Operational and Searching Means, defines every single Operational and Searching Means, analyses their legal support in law, and defines the general principles and goals of their application. Likewise, the bachelor (final project/thesis) defines particular Supporting Operational and Searching Means.

By comparison of the situation before the “big novella” of criminal code and the situation after it the bachelor thesis focuses on a development of these issues. The comparison and the description of legalization process indicate impacts of “big novella” on the applicability of the Operational and Searching Means in proceeding before the court.

Obsah

Úvod.....	7
1 Cíl a metodika bakalářské práce	9
2 Základní pojmy operativně pátrací činnosti.....	10
2.1 Formy a metody operativně pátrací činnosti	12
3 Historie právní úpravy.....	15
3.1 Období let 1948 až 1989	16
3.1.1 Právní úprava	17
3.2 Období let 1989 až 2001	17
3.2.1 Právní úprava	18
3.3 Období po 1. 1. 2002	19
4 Operativně pátrací prostředky	22
4.1 Podmínky použití operativně pátracích prostředků	22
4.2 Předstíraný převod.....	25
4.3 Sledování osob a věcí	27
4.4 Použití agenta	28
5 Podpůrné operativně pátrací prostředky.....	33
5.1 Informátor.....	33
5.2 Krycí prostředky.....	34
5.3 Krycí doklad	35
5.4 Zabezpečovací technika.....	36
5.5 Zvláštní finanční prostředky.....	36
6 Komparace stavu před a po provedení „velké novely“ trestního řádu.....	38
6.1 Proces legalizace výsledku užití nástrojů podle zákona o Policii ČR.....	39
Závěr	42
Seznam použitých zdrojů	44

Úvod

Operativně pátrací činnost policejních orgánů hraje významnou roli při předcházení, odhalování a objasňování trestné činnosti, je realizována specifickými metodami a prostředky. Tato činnost měla v minulosti neprocesní charakter, neboť její prostředky, formy a metody byly upraveny nejprve pouze interními normativními instrukcemi, později zákonem č. 283/1991 Sb., o Policii ČR. Již toto zákonné zpracování představovalo velmi významnou změnu ve srovnání s dobou před jeho účinností, historická zkušenost z doby totality vedla zákonodárce k nezbytnému kroku, tedy začlenění těchto prostředků do právní normy síly zákona. Přes to se jednalo o pouhou rámcovou úpravu, na níž navazovaly další interní akty řízení a orgány činné v trestním řízení se pak potýkaly z omezením procesní hodnoty výsledků jejich použití, neboť aby tyto mohly být využity jako důkaz v řízení před soudem, muselo dojít k jejich tzv. „zprocesnění“.

Významnou změnu tak představuje tzv. „velká“ novela zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen trestní řád), provedená zákonem č. 265/2001 Sb., jíž se operativně pátrací prostředky staly součástí trestního řádu a mají tak ryze procesní charakter.

Tato práce definuje jednotlivé operativně pátrací prostředky, jejich postavení a úlohu v trestním řízení, popisuje stručně historii jejich právní úpravy.

Problematika operativně pátrací činnosti je nesmírně zajímavým tématem, neboť fakticky zde tyto instrumenty existovaly od nepaměti. Pokud v dějinách hovoříme o kriminalistice, můžeme v činnosti kriminalistů nacházet prvky operativně pátrací činnosti, ať je to ekvivalent nasazení agenta, použití legendy, sledování osob a věcí a další.

Činnost osob dopouštějících se trestné činnosti je vždy o krok napřed před orgány činnými v trestním řízení, proto jsou tyto vybaveny pravomocemi, které představují vážný průlom do ústavou chráněných práv a svobod osob. V rámci demokratického právního státu lze těchto pravomocí využít tak, aby byla co nejvíce omezena možnost bezdůvodného a svévolného zasahování do těchto práv. Tento průlom do práv a svobod osob je proto vymezen právními předpisy a činnost policie v rámci trestního řízení

je dozorována soustavou státních zastupitelství. Je zde uplatňována zásada: Kdo porušil zákon, má povinnost strpět následky.¹

¹ DVOŘÁK, V., KLOUBEK, M. *Základy operativně pátrací činnosti policie v definicích a schématech*. Praha : Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. s. 10.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem této bakalářské práce je charakterizovat základní pojmy problematiky operativně pátrací činnosti a zejména charakterizovat operativně pátrací prostředky, včetně historie právní úpravy, a připravit tak pomůcku začínajícím policistům ke studiu metodiky kriminalistiky v současném pojetí.

Vzhledem k tomu, že v dané problematice došlo k zásadní změně „velkou novelou“ trestního řádu, provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., je jedním z cílů práce postihnout zásadní změnu právní úpravy a její dopad na využitelnost operativně pátracích prostředků, respektive důkazních prostředků získanými užitím těchto institutů v řízení před soudem. Dále je zásadní postihnout i změnu v praxi orgánů v činných v trestním řízení.

Pro zpracování bakalářské práce byla použita metoda analýzy jednotlivých studijních materiálů, tedy zákonných i podzákonných norem a sběr informací.

V druhé kapitole budou vymezeny pojmy dané problematiky, samozřejmě z hlediska současné právní úpravy.

Třetí kapitola popisuje historii právní úpravy operativně pátracích prostředků včetně novely trestního řádu, kterou byly operativně pátrací prostředky začleněny do trestního řádu.

Následující dvě kapitoly se zabývají jednotlivými druhy operativně pátracích prostředků tak, jak je upravuje trestní řád, a dále podpůrnými operativně pátracími prostředky, které budou definovány podle účinného zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Poslední kapitola se věnuje dopadem začlenění operativně pátracích prostředků do trestního řádu v činnosti orgánů činných v trestním řízení.

2 Základní pojmy operativně pátrací činnosti

Operativně pátrací činnost představuje ucelený systém speciálních kriminalistických postupů a metod, operativně pátrací prostředky tak představují instrumenty, jež jsou při ní využívány, vedle podpůrných operativně pátracích prostředků a operativní techniky. Tyto prostředky jsou využívány převážně utajovaným způsobem, k tomu pověřenými příslušníky působícím v zákonem určených policejních orgánech, s cílem ochrany společnosti před kriminalitou. Charakteristickými znaky této činnosti jsou tak její důvěrná povaha a průzkumný charakter, její realizaci pověřené orgány často zasahují do základních práv a svobod osob. Z této definice vyčteme charakteristické znaky operativně pátrací činnosti:

- 1) Má právní povahu.
- 2) Představuje systém.
- 3) Je tvořena specifickými prostředky, metodami a postupy.
- 4) Směřuje cíleně k ochraně společenských hodnot.²

Zmíněnými policejními orgány jsou orgány určené trestním řádem, zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (dále jen zákon o PČR), ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 17/2012, o Celní správě České republiky (dále jen zákon o celní správě), ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky (dále jen zákon o vězeňské službě), ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 300/2013, o Vojenské policii, ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě (dále jen zákon o BIS), ve znění pozdějších předpisů, další upravují interní akty řízení, které z uvedených zákonů vycházejí.³

Účel rozlišuje operativně pátrací činnost na činnost **operativně vyhledávací**, zahrnující především opatření prováděná za účelem vyhledání a zadržení pachatelů trestných činů⁴, dále činnost **zpravodajsko operativní**, jejichž hlavní náplní

² MACEK, P., FILÁK, A. a kol. *Základy teorie policejné bezpečnostní činnosti*. Praha : Police History, 2004. s. 123.

³ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. Praha : Eurounion, 2002. s. 905.

⁴ PORADA, V. a kol. *Základy teorie a metodologie policejních věd a teorie policejné bezpečnostní činnosti*. Praha : Vydavatelství PA ČR, 2007. s. 189 – 194.

je předcházet trestným činům, odhalovat již spáchané trestné činy a pátrat po jejich pachatelích využitím operativně pátracích prostředků, **operativně technickou** činnost, k níž patří užití **operativní techniky**, dále **informačně evidenční** činnost, k níž patří opatření zajišťující fungování informačních systémů.⁵

„Operativně pátrací činností rozumíme: druh kriminalisticko bezpečnostní činnosti, který je tvořený systémem operativně pátracích opatření a úkonů, realizovaný především pracovníky služby kriminální policie a vyšetřování, založený na zákonech, mezinárodních smlouvách a příslušných interních normativních instrukcích, směřující za využití speciálních utajovaných i neutajovaných prostředků, metod a postupů k předcházení, zamezování, odhalování a objasňování trestných činů, zjištění jejich pachatelů, jakož i pátrání po osobách a jiných objektech.“⁶

Z jednotlivých právních norem vyplývá, že existují dvě základní skupiny prostředků operativně pátrací činnosti:

Operativně pátrací prostředky, které představují instrumenty, jež pověřené orgány využívají při plnění úkolů na úseku boje s trestnou činností. *„Představují souhrn opatření policejních orgánů prováděných v souladu s trestním řádem za účelem předcházení, odhalování a objasňování trestné činnosti, dále při pátrání po jejich pachatelích, po hledaných osobách a věcných důkazech.“⁷* Jsou upraveny § 158b – 158f trestního řádu, jedná se o **předstíraný převod** dle ustanovení § 158c trestního řádu, **sledování osob a věcí** dle ustanovení § 158d trestního řádu a **použití agenta** dle ustanovení § 158e trestního řádu.

Podpůrné operativně pátrací prostředky mají odlišný charakter, neboť výsledky jejich použití nejsou z hlediska trestního řádu považovány za důkaz, lze jich využívat i před zahájením trestního řízení jsou upraveny § 72 – 77 zákona o Policii ČR, jedná se o **informátora** dle ustanovení § 73 zákona o Policii ČR, **krycí prostředky** dle ustanovení § 74 zákona o Policii ČR, **krycí doklad** dle ustanovení § 75 zákona o Policii ČR, **zabezpečovací techniku** dle ustanovení § 76 zákona o Policii ČR a **zvláštní finanční prostředky** dle ustanovení § 77 zákona o Policii ČR.

⁵ MACEK, P., FILÁK, A. a kol. *Základy teorie policejné bezpečnostní činnosti*. Praha : Police History, 2004. s. 125 – 126.

⁶ Tamtéž. s. 127.

⁷ NĚMEC, M. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha : Eurounion, 2004, s. 91.

Operativní techniku upravoval český právní řád ustanovením zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, a to ustanovením § 35 jako „*elektrotechnické, radiotechnické, fototechnické, optické, mechanické a jiné technické prostředky a zařízení anebo jejich soubory používané utajovaným způsobem při a) vyhledávání, otevírání a zkoumání dopravovaných zásilek a provádění jejich vyhodnocení za využití kriminalistických metod, b) odposlouchávání a zaznamenávání telekomunikačního provozu, c) pořizování obrazových, zvukových nebo jiných záznamů v případech, že jsou užívány způsobem, kterým je zasahováno do ústavních práv občana.*“⁸ Poté, co vešla v účinnost „velká“ novela trestního řádu, byl novelizován i zákon o Policii ČR, k 1. 1. 2002 pak tento zákon neobsahoval definici operativní techniky, ale pouze upravoval tzv. zabezpečovací techniku a to v ustanovení § 23d: „*Zabezpečovací technikou se rozumí technické prostředky, zařízení a jejich soubory používané za účelem předcházení nebo odstranění ohrožení života a zdraví osob nebo k zabezpečení ochrany majetku.*“⁹ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, který nabyt účinnosti 1. 1. 2009, upravuje opět pouze zabezpečovací techniku, a to v ustanovení § 76 zákona a to jako „*technické prostředky, zařízení a jejich soubory používané za účelem předcházení nebo odstranění ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti*“¹⁰

V rámci operativně pátrací činnosti jsou uplatňovány další prostředky, a to kriminalisticko technické prostředky, policejní evidence a poznatkové fondy, civilně správní evidence, jako centrální registr obyvatel, evidence motorových vozidel, evidence zbraní, majitelů a zbrojních oprávnění, dále jsou to videotechnické prostředky, spojovací a dopravní prostředky, služební psi a další.¹¹

2.1 Formy a metody operativně pátrací činnosti

Základní formy operativně pátrací činnosti, jimiž je operativně pátrací činnost realizována, se odlišují svou vazbou k trestnímu řízení, jedná se o mimoprocesní formu,

⁸ Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, dostupné na: Systém ASPI – do částky 44/2016 Sb. a 8/2016 Sb. m. s. 283/1991 Sb. – o Policii České republiky – stav k 31. 12. 2001.

⁹ Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, dostupné na: Systém ASPI – do částky 44/2016 Sb. a 8/2016 Sb. m. s. 283/1991 Sb. – o Policii České republiky – stav k 31. 12. 2008.

¹⁰ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013. s. 277.

¹¹ MACEK, P., FILÁK, A. a kol. *Základy teorie policejné bezpečnostní činnosti*. Praha : Police History, 2004. s. 134 – 135.

kteřá je realizována mimo rámec trestního řízení, a procesní formu, kteřá je realizována v rámci trestního řízení. Obě spolu úzce souvisí a ve chvíli zahájení úkonů trestního řízení přechází jedna v druhou.¹²

Mimoprocenší forma operativně pátrací činnosti, probíhající mimo rámec trestního řízení, má neveřejný a utajovaný charakter, svou významnou roli seřrává při odhalovací a pátrací činnosti s cílem získat podklady pro zahájení úkonů trestního řízení nebo provést prověrku operativních informací s cílem vyloučit podezření z trestného činu. Touto činností jsou získávány informace o latentní trestné činnosti a jejich pachatelích, k tomu jsou využívány specifické metody operativně pátrací činnosti jako operativní pronikání, osobní pátrání, operativní rozpracování. Jsou při ní prováděna opatření k zabezpečení ochrany operativně pátrací činnosti a jejímu utajení jako je operativní legenda, blokace osoby a operativní kombinace.¹³ Jsou-li prověrkou operativních informací nebo operativním rozpracováním zjištěny informace nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, je zahájeno trestní řízení a od tohoto okamžiku přechází další operativně pátrací činnost v procesní formu a je upravována trestním řádem.

Procesní forma operativně pátrací činnosti po zahájení úkonů trestního řízení může oprávněný subjekt využívat veškerá oprávnění uvedená v deváté hlavě trestního řádu, Postup před zahájením trestního stíhání, tedy předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Záznamy získané při využití některého z operativně pátracích prostředků podle trestního řádu jsou pak dle ustanovení § 158b odst. 3 trestního řádu použitelné jako důkaz v trestním řízení. Významnou roli zde již má státní zástupce, který vykonává dozor již ve fázi před zahájením trestního stíhání.¹⁴

Specifickými metodami operativně pátrací činnosti, které jsou upraveny toliko interními akty řízení Policie ČR konkrétně Závazným pokynem policejního prezidenta č. 131/2001, o operativně pátrací činnosti, jedná se o operativní pronikání, získávání a prověrku operativních informací, osobní pátrání a operativní rozpracování. K zabezpečení ochrany operativně pátrací činnosti jsou oprávnění policisté užít operativní legendu, operativní kombinaci (časové a účelové sladění operativně pátracích

¹² MACEK, P., FILÁK, A. a kol. *Základy teorie policejné bezpečnostní činnosti*. Praha : Police History, 2004. s. 129.

¹³ Tamtéž. s. 129 – 131.

¹⁴ Tamtéž. s. 130 – 131.

opatření) a blokaci osoby (zavedení identifikačních údajů policisty a zavedení identifikačních údajů osoby, na niž je požadavek na opatření uplatňován).¹⁵

Operativním pronikáním se rozumí utajené proniknutí policisty do zájmového prostředí s cílem získat operativní informace. Tato činnost přechází v **získávání a prověrku operativních informací**, která spočívá v získávání a prověřování poznatků o připravované, páchané nebo spáchané trestné činnosti za účelem odhalení trestných činů a zjištění jejich pachatelů. Cílem této činnosti je zjištění konkrétních a ověřených informací o osobách, kterým je třeba věnovat operativní zájem.¹⁶

Osobním pátráním je činnost spočívající v pátrání po pachatelích, osobách a věcech souvisejících s trestnou činností, a to pomocí místních a osobních znalostí i prostřednictvím počítačových databází, evidenčních a pátracích systémů Policie ČR.¹⁷

Operativní rozpracování je postup, jež využívá podpůrných operativně pátracích prostředků, jimiž jsou získávány a dokumentovány poznatky o trestné činnosti. Při této činnosti se již zakládá kriminální spis, neboť jsou jí získávány poznatky pro další řízení, cílem této činnosti je získání dostatečných podkladů pro zahájení úkonů trestního řízení, pokud k zahájení úkonů dojde, uloží se kriminální spis do spisu trestního. V případě, že nejsou touto činností zjištěny takové skutečnosti, které by nasvědčovaly, že byl spáchán konkrétní trestný čin, je operativní rozpracování ukončeno.¹⁸

¹⁵ MACEK, P., FILÁK, A. a kol. *Základy teorie policejné bezpečnostní činnosti*. Praha : Police History, 2004. s. 131 – 132.

¹⁶ DVOŘÁK, V., KLOUBEK, M. *Základy operativně pátrací činnosti policie v definicích a schématech*. Praha : Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. s. 38.

¹⁷ Tamtéž. s. 38.

¹⁸ Tamtéž. s. 38

3 Historie právní úpravy

Počátky vývoje operativně pátrací činnosti na našem území můžeme najít v druhé polovině 18. století, tehdejší panovníci, císařovna Marie Terezie a posléze její syn Josef II., provedli významné reformy ve státní správě. V tomto období evropské státy přebíraly francouzský vzor policejní a justiční správy.¹⁹ Významnou policejní reformou byla ta z roku 1776, kdy bylo ve Vídni zřízeno policejní ředitelství. Další bylo rozdělení policie na nižší, uniformovanou, a vyšší, tajnou. V rámci této reformy bylo vídeňské ředitelství přetvořeno na vrchní policejní ředitelství a v Praze, Brně, Opavě a dalších městech rakouské říše zřízeno byla zřízena policejní ředitelství.²⁰

Policejní reforma na území Rakouska – Uherska proběhla za vlády Josefa II, který v roce 1785 jmenoval prvního policejního ředitele a v roce 1789 vydal instrukce pro činnost státní policie na území Rakouské říše. Jedna z těchto instrukcí svěřila veřejnou policejní agendu do kompetence politické správy a magistrátu, z toho je patrné, že šlo, z dnešního pohledu, o pořádkovou činnost policie. Druhá instrukce byla určena pro tajnou agendu policejních ředitelství, byla členěna do dvou článků, první z nich řešil objekty zájmu tajné policie a druhý pojednává o prostředcích a cestách tajné policejní činnosti.²¹ Důležitou roli hrálo četnictvo, které v dobách války plnilo funkci armády, v dobách míru pak bylo určeno k plnění bezpečnostních funkcí, od roku 1849 bylo četnictvo rozšířeno na celé území rakousko-uherské monarchie.²²

Po většinu historie tak byla operativně pátrací činnost oborem, jehož prameny byly utajeny a měly pouze podzákonný charakter, policejní orgány tak v předprocesním stadiu vykonávaly operativně pátrací činnost extra legem (mimo zákon), důsledkem toho byla často nemožnost využití výsledků této činnosti v procesním řízení. Výsledky mohly být použity jako důkazy v trestním řízení až po tzv. „zprocesnění“.

Policejní a politická správa první republiky v podstatě přebírala rakousko-uherský model, podrobnější úpravy se tato problematika dočkala po roce 1948, kdy měla stále podzákonný charakter a byla svěřena zejména do rukou státní bezpečnosti (dále jen STB).

¹⁹ DVOŘÁK, V., KLOUBEK, M. *Základy operativně pátrací činnosti policie v definicích a schématech*. Praha : Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. s. 7 – 8.

²⁰ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013. s. 21.

²¹ DVOŘÁK, V., KLOUBEK, M. *Základy operativně pátrací činnosti policie v definicích a schématech*. Praha : Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. s. 7 – 8.

²² ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013. s. 22.

„Počátky kodifikace metod a prostředků operativně pátrací činnosti formou zákonných norem tak nacházíme v 90. letech 20. století,“²³ a to na základě historické zkušenosti s činností orgánů STB, neboť policejní orgán třímal v rukou prostředky, které zasahovaly do práv a svobod člověka na základně podzákonné normy, tato skutečnost odporovala demokratickému zřízení nového státu i nové ústavě, jejíž součástí byla Listina základní práv a svobod.

3.1 Období let 1948 až 1989

Po skončení druhé světové války v květnu 1945 byla provedena zásadní reorganizace bezpečnostních složek. Stav mezi lety 1939 – 1945 přiblížil organizaci značně německému vzoru. V dubnu 1945 byl schválen zásadní dokument „Hlavní zásady výstavby nového bezpečnostního aparátu – budování nové Národní bezpečnostní služby“, vláda tímto dokumentem schválila zrušení četnictva a celé dřívější policejní struktury a jejím nahrazením jednotným bezpečnostním aparátem, tedy Sborem národní bezpečnosti, do toho byly výnosem č. 3.700/26.6.1945-V/4 zakomponovány četnictvo, uniformovaná státní i obecní policie.²⁴ Právní předpis právní síly zákona, který ustanovil Sbor národní bezpečnosti (dále jen SNB), byl zákonem č. 149/1947 Sb., o Národní bezpečnosti, sbor tvořila pořádková, dopravní a kriminální služba a dále Státní bezpečnost. Struktura SNB odrážela pochopitelně zásadní změnu, k níž došlo v organizaci státní správy, jako takové, když po únoru 1948 došlo ke zrušení zemského zřízení, jež bylo nahrazeno systémem krajů, byla tak zřízena krajská velitelství Národní bezpečnosti a krajská velitelství Státní bezpečnosti, dále jim podřízená okresní velitelství Národní bezpečnosti a oddíly a oddělení Státní bezpečnosti.²⁵

Operativně pátrací činnost byla svěřena Státní bezpečnosti, hlavní oblastí její činnosti bylo předcházení, odhalování a objasňování protistátní činnosti. Vzhledem k charakteru tehdejšího státního zřízení a jeho zájmům, docházelo často k porušování norem upravující operativně pátrací činnost a operativně pátrací prostředky, tyto normy

²³ DVOŘÁK, V., KLOUBEK, M. *Základy operativně pátrací činnosti policie v definicích a schématech*. Praha : Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. s. 8

²⁴ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013. s. 22.

²⁵ STRAUSS, J., VAVERA, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II. (od r. 1939 po současnost)*. Praha : Police History, 2005. s. 248.

měly, jak již bylo uvedeno pouze podzákonný charakter, jednalo se o směrnice, instrukce a další interní akty řízení.²⁶

3.1.1 Právní úprava

Právní úprava operativní techniky a operativně pátracích prostředků nebyla obsažena v žádném z trestních řádů ani v zákonech upravujících činnost bezpečnostních složek účinných na území Československa do roku 1989. Operativně pátrací činnost byla chápána jako součást systému boje s trestnou činností s cílem této předcházet a zabraňovat, odhalování a objasňování trestné činnosti.

Určitou kompetenční normu tak představovalo ustanovení § 158 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen trestní řád), toto ustanovení ukládalo orgánům činným v trestním řízení, konkrétně ve stadiu přípravného řízení, povinnost přijímat oznámení o trestných činech, dále vycházely ze základních úkolů SNB, které byly upraveny zákonem o Sboru národní bezpečnosti.

Operativně pátrací činnost tak byla definována jako komplex operativně pátracích a jiných opatření kriminalisticko-bezpečnostních orgánů, zaměřený na získávání poznatků o latentní trestné činnosti, zjišťování skutečností nasvědčující spáchání trestné činnosti a její zdokumentování pro účely trestního stíhání.

3.2 Období let 1989 až 2001

Všeobecné společensko-politické změny a demokratizace společnosti, k nimž došlo po roce 1989, se nutně musely projevit i v právním řádu a jeho demokratizaci. Došlo k zakotvení základních práv a svobod v ústavních normách a ratifikaci velkého množství mezinárodních smluv o lidských právech.

Policie vznikla v roce 1991 přeměnou Veřejné bezpečnosti, která byla součástí Sboru národní bezpečnosti. Označení policie navázalo na předválečné československé právo. Právní základ pro policii a její činnost představoval zákon o Sboru národní bezpečnosti, v důsledku překotné přípravy zákona o Policii ČR, tedy zákona č. 283/1991

²⁶ STRAUSS, J., VAVERA, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II. (od r. 1939 po současnost)*. Praha : Police History, 2005. s. 249 – 250.

Sb., i v důsledku toho, že koncepčně vycházel ze zákona o Sboru národní bezpečnosti, byl tento následně opakovaně novelizován.²⁷

„Činnost Policie ČR je podmíněna charakterem společenského a státního zřízení České republiky a má proto nepolitický charakter. Hlavními funkcemi Policie ČR, jako jedné ze součástí státního mechanismu, jsou funkce ochranná a funkce donucovací.“²⁸

Hovoříme-li o operativně pátrací činnosti a jejích prostředcích, je nasnadě, že nemohly zůstat bez dopadů demokratických změn ve společnosti a jejich promítnutí do právního řádu. Dosud podzákonná úprava musela nutně být nahrazena úpravou zákonnou, která již byla v souladu s ústavním pořádkem. Zákonodárci i bezpečnostní složky byly kromě společensko-politických změn vystaveny také nebývalému nárůstu kriminality a rozmachu organizovaného zločinu²⁹, tato dramatická změna nastala v důsledku uvolnění společenských poměrů i dekriminlizace určitých skutků i v důsledku určitých rozhodnutí výkonné moci, konkrétně rozsáhlé amnestie z ledna a února 1990. Bezpečnostní složky tehdy čelily dramatickému nárůstu kriminality takřka ze dne na den, dosáhnout podstatného snížení nápadu trestné činnosti a určité stabilní míry kriminality trvalo v podstatě další dekádu.

3.2.1 Právní úprava

Na rozdíl od předchozího období, kdy tato problematika byla upravena zejména v podzákonných normách, byly nově instituty operativně pátrací činnosti upraveny zákonem č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, jež nabyl účinnosti dne 15. 7. 1991. Zákon obsahoval rámcovou úpravu, zákonodárce v důvodové zprávě k zákonu uvedl nutnost další úpravy podzákonnými normami. V době od 21. 6. 1991 do 31. 12. 2001 byla problematika upravena pouze zákonem č. 283/1991 Sb., o Policii ČR a to v ustanovení § 33, které upravovalo oprávnění k používání operativně pátracích prostředků a operativní techniky, ustanovení § 34a „krycí doklady“, § 34b „použití agenta“ a § 34c „předstíraný převod věci“. Ustanovení § 35 upravovalo pojem „operativní technika“, § 36 „Zvláštní podmínky pro používání operativní techniky“. Důležitým ustanovením byl

²⁷ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013. s. 20 – 23.

²⁸ DVOŘÁK, V., KLOUBEK, M. *Základy operativně pátrací činnosti policie v definicích a schématech*. Praha : Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. s. 10.

²⁹ CHMELÍK, J. a kol. *Zločin bez hranic. Vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu*. Praha : Linde, 2004. s. 56.

§ 36a, který upravoval kontrolu použití operativní techniky, která byla svěřena Poslanecké sněmovně, respektive k tomu zřízenému kontrolnímu orgánu o pěti poslancích výboru Poslanecké sněmovny. Ustanovení § 37 zakazovalo užití operativní techniky s jiným účelem, než jaký byl ustanoven v § 33 uvedeného zákona.³⁰

3.3 Období po 1. 1. 2002

Dnem 1. 1. 2002 vešla v účinnost „velká novela“ trestního řádu, tedy zákon č. 265/2001 Sb., tato novela přinesla řadu změn. Podle trestního řádu i zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, zastává státní zastupitelství v rámci přípravného řízení dominantní roli mezi orgány činnými v trestním řízení. Toto dominantní postavení bylo zmíněnou „velkou novelou“ ještě posíleno konstatováním, že je to státní zástupce, který s konečnou platností rozhodne o rozsahu a objemu důkazů, které budou vyhledávány, opatrovány, popř. prováděny v přípravném řízení. Novela změnila koncepci dozoru státního zástupce jako takového, neboť samotný dozor posunula již do fáze předprocesního stadia a státnímu zástupci bylo uloženo oprávnění rozhodovat o meritorním skončení přípravného řízení a o přerušení trestního stíhání.³¹ Novela upravila § 12 odst. 10 trestního řádu vymezení počátku přípravného řízení, které oproti předchozí úpravě nezačíná zahájením trestního stíhání nebo provedením neodkladných nebo neopakovatelných úkonů, ale tím, že policejní orgán vydá k objasnění a prověření skutečnosti nasvědčující spáchání trestného činu záznam o zahájení úkonů trestního řízení, přičemž může dojít k provedení neodkladných nebo neopakovatelných úkonů bezprostředně před momentem vydání záznamu.³²

Novelou došlo k zjednodušení přípravného řízení jako takového, neboť dokazování bylo přeneseno z fáze přípravného řízení do fáze řízení před soudem, čímž došlo k posílení ochrany práv osob, proti nimž je trestní řízení vedeno. Zavedla vedle

³⁰ Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, dostupné na: Systém ASPI – do částky 44/2016 Sb. a 8/2016 Sb. m. s. 283/1991 Sb. – o Policii České republiky – stav k 31. 12. 2001.

³¹ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. Praha : Eurounion, 2002. s. 996

³² Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 13/2003, odst. III, str. 2. Stanoviska NSZ. Dostupné také z [www: http://nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2003/stanovisko%2013-2003.pdf](http://nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2003/stanovisko%2013-2003.pdf).

rádného i tzv. zkrácené přípravné řízení, které je upraveno ustanovením § 179a - 179f trestního řádu, a představuje zvláštní formu řízení před zahájením trestního stíhání.³³

V souladu s „velkou novelou“ byla provedena reorganizace složek Policie ČR, když byly útvary vyšetřování včleněny do struktury služby kriminální policie a byla ustanovena služba kriminální policie a vyšetřování.³⁴

Z hlediska operativně pátracích prostředků představuje zásadní změnu fakt, že „velká novela“ přenesla úpravu používání operativně pátracích prostředků ze zákona č. 283/1991 Sb., o PČR, do trestního řádu, smyslem této změny bylo zajištění procesní využitelnosti výsledků této činnosti pro další trestní řízení.³⁵

Do trestního řádu, konkrétně do druhé části, tedy části upravující přípravné řízení, hlavy deváté, upravující postup před zahájením trestního stíhání, zákonodárce zahrnul následující operativně pátrací prostředky: předstíraný převod (upraven § 158c), sledování osob a věcí (upraveno § 158d) a použití agenta (upraveno § 158e). Další operativně pátrací prostředky, které zákonodárce do trestního řádu nepřenesl a ponechal je pouze úpravě zákona o PČR, jsou zákonem označeny jako podpůrné operativně pátrací prostředky. Z hlediska využitelnosti výsledků použití operativně pátracích prostředků pak představuje významné ustanovení § 158b odstavec 3 trestního řádu, jenž konstatuje: „*Zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při použití operativně pátracích prostředků způsobem odpovídajícím ustanovení tohoto zákona lze použít jako důkaz.*“³⁶ Užití předstíraného převodu a sledování osob a věcí lze uskutečnit pouze na základě písemného povolení státního zástupce, nesnese-li věc odkladu, lze obojí provést i bez tohoto povolení, policejní orgán však o toto povolení musí dodatečně požádat, neobdrží-li jej do 48 hodin, je povinen úkon ukončit a jím získané informace nepoužít. Použití agenta povoluje na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství soudce příslušného vrchního soudu. Užití operativně pátracích prostředků je dle ustanovení § 158f trestního řádu možné i ve fázi po zahájení trestního stíhání; po podání obžaloby o jejich užití rozhoduje předseda senátu soudu prvního stupně i bez návrhu státního zástupce.³⁷

³³NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. Praha : Eurounion, 2002. s. 996

³⁴ Tamtéž. s. 996.

³⁵ Tamtéž. s. 905.

³⁶ Tamtéž. s. 904.

³⁷ Tamtéž. s. 909 – 923.

Poté, co byla úprava operativně pátracích prostředků přenesena do trestního řádu, byla zákonu o Policii ČR ponechána pouze právní úprava podpůrných operativně pátracích prostředků, a to v ustanoveních § 23a – 23f. Těmito prostředky byly krycí doklady (§23b), konspirativní prostředky (§23c), zabezpečovací techniku (§23d), zvláštní finanční prostředky (§23e) a informátor (§23f).³⁸

³⁸ MACEK, P., FILÁK, A. a kol. *Základy teorie policejné bezpečnostní činnosti*. Praha : Police History, 2004. s. 134.

4 Operativně pátrací prostředky

4.1 Podmínky použití operativně pátracích prostředků

Obecně podmínky použití operativně pátracích prostředků upravuje ustanovení § 158b trestního řádu, podle kterého je „*policejní orgán, pokud k tomu byl pověřen příslušným mistrem, jde-li o útvar Policie ČR, policejním prezidentem, jde-li o Generální inspekci bezpečnostních sborů, jejím ředitelem, jde-li o útvar Vojenského zpravodajství, jeho ředitelem, a jde-li o útvar Bezpečnostní informační služby, jejím ředitelem, a jde-li o útvar Úřadu pro zahraniční styky a informace, jeho ředitelem, oprávněn v řízení o úmyslném trestném činu používat operativně pátrací prostředky, kterými se rozumí a) předstíraný převod, b) sledování osob a věcí, c) použití agenta.*“³⁹

Příslušným ministrem je ministr vnitra, ministr spravedlnosti, jedná-li se o orgán užívající operativně pátracích prostředků ve vazebních věznicích pro místní výkon trestu vůči osobám ve výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody, a ministr financí, neboť jemu podléhající celní úřady a Generální ředitelství cel jsou pověřeny zvláštním zákonem k používání operativně pátracích prostředků.⁴⁰

Právní teoretici hovoří i o negativním vymezení pojmu operativně pátracích prostředků, kdy uvádí, že operativně pátracími prostředky nejsou:

- a) Zpravodajské prostředky podle zákona č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů (zpravodajská technika, krycí prostředky a krycí doklady, sledování)
- b) Zpravodajské prostředky podle zákona č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství, ve znění pozdějších předpisů (zákon zde hovoří o specifických prostředcích získávání informací, souhrnně je označuje za zpravodajské prostředky a patří sem zpravodajská technika, krycí doklady, krycí prostředky a sledování osob a věcí)

³⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů, dostupné na: Systém ASPI – do částky 44/2016 Sb. a 8/2016 Sb. m. s. 141/1961 Sb. – trestní řád – poslední stav textu.

⁴⁰ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. Praha : Eurounion, 2002. s. 907.

- c) Využívání sledování osob a věcí, krycích dokladů, nástrahové a zabezpečovací techniky a osob jednajících v jejich prospěch, které musí být starší 18 let, Úřadem pro zahraniční styky a Vojenským zpravodajstvím.
- d) Podpůrné operativně pátrací prostředky dle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů. (§ 72 – 77)
- e) Podpůrné operativně pátrací prostředky dle zákona č. 17/2012, o Celní správě ČR, ve znění pozdějších předpisů. (§ 38 – 43)⁴¹

Použití operativně pátracích prostředků je dle zákona možné pouze za účelem získání skutečností důležitých pro trestní řízení, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo, přičemž práva a svobody osob je možné omezit jen v nezbytně nutné míře.⁴²

Zákon v ustanovení § 158 odst. 3 přiznává zvukovým, obrazovým a jiným záznamům získaným při zákonném použití operativně pátracích prostředků důkazní hodnotu. Způsobem odpovídajícím ustanovení trestního řádu je rozuměno způsob, který je obecně v souladu s ustanovením § 158b odst. 2 zákona, tedy oprávněným policejním orgánem a konkrétně způsobem odpovídajícím ustanovení trestního řádu, které upravuje příslušný druh operativně pátracího prostředku.⁴³

Operativně pátracích prostředků, s výjimkou použití agenta, lze použít pouze na základě písemného povolení státního zástupce, nesnese-li věc odkladu, lze těchto prostředků užit i bez předchozího souhlasu a to pro neodkladnost, v tomto případě však policejní orgán musí bezodkladně dodatečně o povolení požádat a státní zástupce neprodleně přezkoumá podmínky provedení úkonu i důvody, pro které si policejní orgán povolení neopatřil předem.⁴⁴

Po podání obžaloby o použití operativně pátracích prostředků rozhoduje předseda senátu soudu prvního stupně, a to i bez návrhu státního zástupce.⁴⁵

⁴¹ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. Praha : Eurounion, 2002. s. 908.

⁴² Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů, dostupné na: Systém ASPI – do částky 44/2016 Sb. a 8/2016 Sb. m. s. 141/1961 Sb. – trestní řád – poslední stav textu.

⁴³ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. Praha : Eurounion, 2002. s. 909.

⁴⁴ Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009, o trestním řízení, čl. 16. Dostupné také z www.nsz.cz/images/stories/PDF/POP/trest/1_SL_914-2013.pdf.

⁴⁵ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. Praha : Eurounion, 2002. s. 923.

Obecné podmínky použití operativně pátracích prostředků vychází ze základních zásad trestního řízení, tyto jsou upraveny v § 2 trestního řádu a představují vůdčí právní ideje, na kterých je vybudováno trestní řízení jako celek a jimž toto postavení přiznává zákon, jejich systém tvoří ucelenou soustavu. Obecně jsou zásady trestního řízení opřeny o Ústavu ČR, respektive o Listinu základních práv a svobod (dále jen Listina), která je součástí ústavního pořádku ČR.

Zásada řádného zákonného procesu je vyjádřena ustanovením § 2 odst. 1 trestního řádu: „*Nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon.*“⁴⁶ Je procesním vyjádřením zásady „není trestného činu bez zákona“ Postup orgánů činných v trestním řízení, jehož cílem je učinit taková skutková zjištění, musí být v souladu se zákonem. Stíhat lze tedy jen způsobem, který stanoví trestní řád. Tato zásada zaručuje, že do práv a svobod stíhané osoby nebude zasahováno nad nezbytnou míru a že tyto zásahy orgánů činných v trestním řízení budou probíhat v souladu se zákonem.⁴⁷ V problematice operativně pátracích prostředků tato zásada znamená, že tyto budou použity důsledně za zákonných podmínek.

Zásada presumpce nevinny je vyjádřena ustanovením § 2 odst. 2 trestního řádu: „*Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.*“⁴⁸ Podle čl. 40 odst. 2 Listiny každý, proti němuž se vede trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem nebyla jeho vina vyslovena.

Zásada oficiality je vyjádřena ustanovením § 2 odst. 4 trestního řádu: „*Jestliže tento zákon nestanoví něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti. Trestní věci musí projednávat co nejrychleji a s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána; při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení.*“⁴⁹ Tato zásada znamená, že orgány činné v trestním řízení jsou povinny z vlastní iniciativy učinit všechna nezbytná opatření k naplnění účelu trestního řízení

⁴⁶ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. Praha : Eurounion, 2002. s. 450.

⁴⁷ Tamtéž. s. 452.

⁴⁸ Tamtéž. s. 450.

⁴⁹ Tamtéž. s. 450.

v každé trestní věci. Jsou-li dány zákonné podmínky pro provedení určitého procesního úkonu, musí být proveden, od jeho provedení nelze upustit pro neúčelnost nebo odmítavý postoj k úkonu ze strany obviněného, poškozeného zúčastněné osoby a dalších.⁵⁰

Zásada legality je vyjádřena v ustanovení § 2 odst. 3 trestního řádu: „*Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázna, nestanoví jinak.*“⁵¹ Zásada legality je důsledkem zásady oficiality.

Zásada bezprostřednosti je vyjádřena v ustanovení § 2 odst. 12 trestního řádu: „*Při rozhodování v hlavním líčení, jakož i ve veřejném i neveřejném zasedání smí soud přihlídnout jen k těm důkazům, které byly při tomto jednání provedeny.*“⁵² Soud podle této zásady rozhoduje jen na základě důkazů, jež před ním byly provedeny, a dále má čerpat důkazy ze zdroje nejbližšího zjišťované skutečnosti. Výjimkou z této zásady představuje provedení úkonu trestního řízení dožadáním, dále řízení proti uprchlému, a trestní příkaz.

4.2 Předstíraný převod

Předstíraný převod je upraven ustanovením § 158c trestního řádu a dále interními akty řízení Policie ČR, Závazným pokynem Policejního prezidenta (dále jen ZPP) č. 131/2001, o operativně pátrací činnosti, a ZPP č. 197/2008, kterým se upravuje postup při dožadání a provádění předstíraného převodu, jeho úpravu obsahuje i Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009, o trestním řízení.

Předstíraným převodem se rozumí předstírání koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu předmětu plnění, včetně převodu věci, k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení, jejíž držení je nepřípustné, pocházející z trestného činu nebo určené k jeho spáchání.⁵³

⁵⁰ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. Praha : Eurounion, 2002. s. 450 – 455.

⁵¹ Tamtéž. s. 450.

⁵² Tamtéž. s. 450.

⁵³ Tamtéž. s. 909.

Takovými věcmi jsou zejména omamné látky, psychotropní látky, prekursory a jedy, radioaktivní látky, střelné zbraně a střelivo, výbušniny a vojenský materiál a jiné.⁵⁴

Předstíraný převod lze uskutečnit pouze na základě písemného povolení státního zástupce, bez povolení lze předstíraný převod provést, nesnese-li věc odkladu. O povolení je však policejní orgán bezodkladně povinen požádat dodatečně, pokud jej do 48 hodin neobdrží, je povinen úkon ukončit a jím získané informace nijak nepoužít.⁵⁵

„Při vydání povolení k předstíranému převodu dbá státní zástupce, aby jeho provedením nebylo nepřipustným způsobem zasahováno do jednání osob, vůči nimž má být úkon použit, zejména, aby nebyli podněcováni k trestné činnosti, již dosud nepřipravovali, ani se o ni nepokusili.“⁵⁶

O provedeném úkonu policejní orgán sepíše záznam, který do 48 hodin doručí státnímu zástupci, tento po obdržení záznamu přezkoumá, zda úkon byl proveden v souladu se zákonem a zjistí-li závady, písemně na ně upozorní příslušného nadřízeného policejního orgánu.⁵⁷ Záznam dokladuje průběh úkonu, popis skutkového děje a totožnost osoby, vůči které je úkon proveden. Ve smyslu ustanovení § 89 odst. 2 trestního řádu je takový záznam důkazem v trestním řízení, jak vyplývá ze Stanoviska nejvyšší státní zástupkyně pořadového čísla 12/2002, ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k možnosti utajit osobní identitu policisty provádějícího předstíraný převod a k použitelnosti záznamu o předstíraném převodu jako důkazu.⁵⁸ Zde je, mimo jiné, uvedeno, že policista, který se na úkonu účastní, není z trestního řízení vyloučen jako svědek, nicméně nesmí se jednat o policistu vystupujícího za policejní orgán, který provádí šetření, případně vyšetřování věci.

⁵⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. Díl. 7.* vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 1167 – 1168.

⁵⁵ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář).* Praha : Eurounion, 2002. s. 909

⁵⁶ Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009, o trestním řízení, čl. 17. Dostupné také z [www: nsz.cz/images/stories/PDF/POP/trest/1_SL_914-2013.pdf](http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/POP/trest/1_SL_914-2013.pdf)

⁵⁷ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář).* Praha : Eurounion, 2002. s. 909 – 912.

⁵⁸ Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 2/2002, odst. III, str. 2. Stanoviska NSZ. Dostupné také z [www: nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2002/stanovisko%202-2002.pdf](http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2002/stanovisko%202-2002.pdf).

4.3 Sledování osob a věcí

Sledování osob a věcí je upraveno ustanovením § 158d trestního řádu, interními akty řízení Policie ČR, ZPP č. 131/2001, o operativně pátrací činnosti, ZPP č. 209/2008, kterým se upravuje postup při vyžadování sledování osob a věcí pro účely trestního řízení, dále je upraveno Pokynem obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009, o trestním řízení.

Sledováním osob a věcí (dále jen sledování) se podle ustanovení § 158d odst. 1 trestního řádu rozumí získávání poznatků o osobách a věcech prováděné utajovaným způsobem technickými nebo jinými prostředky. Pokud je sledováním zaznamenána komunikace mezi obviněným a jeho obhájcem, je policejní orgán povinen záznam s tímto obsahem zničit a takto získané poznatky nepoužít.⁵⁹ Sledování nemá vliv na skutkový průběh trestného činu, policejní orgán skutek pouze sleduje a dokumentuje.

Mají-li být při sledování pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, je možné je provést pouze na základě písemného povolení státního zástupce. Má-li být úkonem zasaženo do nedotknutelnosti obydlí nebo má-li jím být porušeno tajemství dopravovaných zpráv, je možné je provést pouze na základě předchozího povolení soudce. Při vstupu do obydlí smějí být provedeny pouze úkony směřující k umístění technických prostředků.⁶⁰ Tato povolení lze vydat jen na základě písemné odůvodněné žádosti policejního orgánu, žádost musí být odůvodněna podezřením na konkrétní trestnou činnost. Povolení se uděluje na konkrétní dobu, která nesmí být delší než 6 měsíců, na základě nové žádosti smí být prodloužena, vždy však nejdéle o 6 měsíců.⁶¹ V případě prodloužení sledování, je státní zástupce povinen vyhodnotit dosavadní výsledky úkonu co do účelu a prodloužení schválí na dobu nezbytně nutnou.⁶²

I zde zákonodárce počítal s možností, že použití sledování nesnese odkladu a úkon je možné provést bez předchozího uděleného povolení, tato možnost nepřichází v úvahu, pokud by šlo o případy, které § 158d vyjmenovává v odstavci 3, kdy by mělo být zasaženo do nedotknutelnosti obydlí, listovního tajemství nebo zásahu do jiných písemností.

⁵⁹ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. Praha : Eurounion, 2002. s. 912.

⁶⁰ STRAUSS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 3. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013. s. 121.

⁶¹ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. Praha : Eurounion, 2002. s. 912.

⁶² Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009, o trestním řízení, čl. 18. Dostupné také z [www: nsz.cz/images/stories/PDF/POP/trest/1_SL_914-2013.pdf](http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/POP/trest/1_SL_914-2013.pdf).

Policejní orgán je však povinen o příslušné povolení bezodkladně dodatečně požádat, pokud je do 48 hodin neobdrží, je povinen úkon ukončit, případný záznam zničit a informace jím získané nepoužít. Úkon lze provést i s výslovným souhlasem osoby, do jejíž práv a svobod jím má být zasahováno, v případě dodatečného odvolání takového souhlasu, zákon ukládá úkon neprodleně zastavit.⁶³

O provedeném úkonu policejní orgán sepíše záznam, tento záznam je možné užít jako důkaz v trestním řízení doplněný o protokol, jež splňuje náležitosti protokolu dle ustanovení § 55 a 55a trestního řádu, tedy obsahuje dobu sledování, místo, druh pořizovaného záznamu a popis činností sledovaných osob. Pokud nebyly sledováním zjištěny skutečnosti důležité pro trestní řízení, musí být záznamy předepsaným způsobem zničeny. Zde je míněn vlastní zvukový, obrazový či jiný záznam, nikoli záznam o provedení úkonu ani protokol, o zničení je sepsán protokol, v němž je uveden i způsob zničení.⁶⁴ Pořízené zvukové, obrazové nebo jiné záznamy společně s protokolem lze využít i v jiné věci, než v jaké bylo uděleno písemné povolení státního zástupce, za předpokladu, že je v této věci vedeno řízení o úmyslném trestném činu nebo souhlasí-li s tímto využitím osoby, do jejíž práv a svobod bylo úkonem zasaženo.⁶⁵

Zákon ukládá provozovatelům telekomunikační činnosti a osobám, které se na provozování této činnosti podílejí, poště i osobám provádějící dopravu zásilek, povinnost bezúplatně poskytnout policejnímu orgánu provádějícímu úkon nezbytnou součinnost podle jeho pokynů, přičemž se nemohou dovolávat povinnosti mlčenlivosti podle zvláštního zákona.⁶⁶

4.4 Použití agenta

Použití agenta je upraveno ustanovením § 158e trestního řádu, dále interními akty řízení Policie ČR, ZPP č. 131/2001, o operativně pátrací činnosti, ZPP č. 194/2008, kterým se upravuje postup při použití agenta, dále je upraveno Pokynem obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009, o trestním řízení.

⁶³ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. Praha : Eurounion, 2002. s. 912.

⁶⁴ Tamtéž. s. 912.

⁶⁵ Tamtéž. s. 913.

⁶⁶ Tamtéž. s. 913 – 913.

Použití agenta je operativně pátrací prostředek, kterým se utajeně získávají a dokumentují skutečnosti důležité pro trestní řízení o osobách a věcech na místech veřejně i neveřejně přístupných, na tzv. zájmovém prostředí).

K použití agenta je oprávněn policejní orgán, případně Generální inspekce bezpečnostních sborů, pouze v případě, že je ve věci vedeno trestní řízení pro zločin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, pro trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny, pro trestný čin pletichy v insolvenčním řízení dle § 226 trestního zákoníku, porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže dle § 248 odst. 1 písm. e) a odst. 2 až 4 trestního zákoníku, sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě dle § 256 trestního zákoníku, pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži dle § 257 trestního zákoníku, pletichy při veřejné dražbě dle § 258 trestního zákoníku, zneužití pravomoci úřední osoby dle § 329 trestního zákoníku, přijetí úplatku dle § 331 trestního zákoníku, podplacení dle § 332 trestního zákoníku, nepřímého úplatkářství dle § 333 trestního zákoníku nebo jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, jíž je Česká republika vázána.⁶⁷ Použití agenta tak reprezentuje nástroj v boji s organizovaným zločinem, korupcí, drogovou kriminalitou, paděláním a pozměňováním peněz a platebních prostředků a další závažné trestné činnosti.

Agentem může být pouze příslušník Policie ČR nebo Generální inspekce bezpečnostních sborů, který plní úkoly jemu uložené. Při plnění uložených úkolů je možné k použití agenta, jeho přípravě nebo ochraně:

- Vytvořit legendu o jiné osobní existenci a osobní údaje vyplývající z této legendy zavést do informačních systémů provozovaných podle zvláštních zákonů.⁶⁸ Jedná se zejména o informační systémy veřejné správy, může se ale jednat i o informační systémy provozované Ministerstvem vnitra nebo Policií ČR, tedy evidence provozované podle zvláštního právního předpisu, například podle evidence obyvatel, evidence občanských průkazů, evidence cestovních dokladů, registr motorových vozidel, registr řidičů, rejstřík trestů, evidence zbraní, zbrojních

⁶⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů, dostupné na: Systém ASPI – do částky 44/2016 Sb. a 8/2016 Sb. m. s. 141/1961 Sb. – trestní řád – poslední stav textu.

⁶⁸ Tamtéž.

průkazů a další.⁶⁹ Dle ustanovení § 158e odst. 3 jsou orgány veřejné správy povinny při plnění těchto oprávnění poskytnout policejnímu orgánu potřebnou bezodkladnou součinnost.

- Provádět hospodářské činnosti, k jejichž vykonávání je třeba zvláštní oprávnění, povolení či registrace; může se jednat jak o podnikání uskutečňované na základě živnostenského oprávnění, tak o činnost, jež není živností ve smyslu zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském oprávnění, ve znění pozdějších předpisů.
- Zastírat příslušnost k Policii ČR nebo ke Generální inspekci bezpečnostních sborů.⁷⁰ Agent tak, přestože je příslušníkem sboru, a jako takový je vázán povinnostmi uloženými mu zákonem o Policii ČR nebo zákonem o Generální inspekci bezpečnostních sborů, nesmí v době nasazení plnit takové povinnosti, které by mohly vést k jeho vyzrazení. Ustanovení § 10 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR upravuje iniciativu, upravuje povinnosti policisty provést úkon nebo jiné opatření k odstranění ohrožení nebo porušení vnitřního pořádku a bezpečnosti, a to jak v době služby, tak mimo ni. Odstavec 4 písmeno a) bod 1. uvedeného ustanovení pak taxativně vyjmenovává okolnosti, za kterých není policista povinen takový úkon provést: „*Policista nemá povinnost provést úkon nebo jiné opatření jestliže: a) provádí jiný úkon, zejména: 1. plní úkoly, při nichž používá operativně pátrací prostředky,*“⁷¹

Povolení k použití agenta uděluje, na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství, soudce vrchního soudu, v jehož obvodu je navrhuující státní zástupce činný. Při určení příslušnosti státního zástupce vrchního státního zastupitelství se vychází z § 18a odst. 2 vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řád státního zastupitelství, podle něhož je k návrhu příslušný státní zástupce vrchního státního zastupitelství, v jehož obvodu je činné státní zastupitelství věc dozorující.⁷² Povolení obsahuje účel použití, doba, po kterou bude agent použit, a údaje identifikující agenta. Povolení je možné prodloužit, a to i opakovaně, vždy ale po podání nového návrhu, které musí navíc obsahovat i vyhodnocení dosavadní činnosti agenta. Státní zástupce je povinen od policejního orgánu vyžadovat údaje k posouzení, zda důvody použití agenta

⁶⁹ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. Praha : Eurounion, 2002. s. 918.

⁷⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů, dostupné na: Systém ASPI – do částky 44/2016 Sb. a 8/2016 Sb. m. s. 141/1961 Sb. – trestní řád – poslední stav textu.

⁷¹ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R., *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013. s. 63.

⁷² NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. Praha : Eurounion, 2002. s. 920.

trvají a zda je jeho činnost v souladu se zákonem a uděleným povolením. Posuzování předložených údajů je povinen provádět nejméně jednou za tři měsíce, pominou-li důvody použití agenta, dá policejnímu orgánu pokyn k bezodkladnému ukončení činnosti agenta. Policejní orgán je povinen předložit státnímu zástupci záznam o výsledku použití agenta.⁷³

Agent při plnění svých úkolů nepotřebuje dalšího povolení k provedení předstíraného převodu dle ustanovení § 158c trestního řádu ani ke sledování osob a věcí dle ustanovení § 158d odst. 2 trestního řádu, tedy v případech, kdy pořizuje zvukové, obrazové nebo jiné záznamy. Vzhledem k tomu, že o použití agenta je vypracován na závěr úkonu záznam o výsledku použití agenta, není třeba vypracovat záznam o předstíraném převodu tak, jak požadují ustanovení § 158c odst. 4 trestního řádu, a protokolu, jak požaduje ustanovení § 158d odst. 7 trestního řádu.⁷⁴ Záznam o použití agenta se do trestního spisu založí pouze v případě, že činnost agenta vedla ke zjištění skutečností důležitých pro trestní řízení a záznam má být použit jako důkaz.⁷⁵

Agent je povinen při své činnosti volit takové prostředky, které jsou způsobilé ke splnění jeho služebního úkolu a jimiž není jiným osobám způsobována újma na jejich právech nad míru nezbytně nutnou (jedná se o specifické vyjádření zásady přiměřenosti a zdrženlivosti⁷⁶). Tato skutečnost, tedy zda agent při své činnosti volí prostředky, které jsou způsobilé ke splnění jeho úkolu, a zároveň není jiným osobám způsobována újma na jejich právech, je jednou z prověřovaných při posuzování činnosti agenta státním zástupcem vrchního státního zastupitelství. Státní zástupce vrchního státního zastupitelství o výsledku použití agenta informuje dozorového státního zástupce a dohodne s ním další postup, to vše při zajištění ochrany utajovaných informací.⁷⁷ Agent nemá jiné povinnosti podle zvláštního zákona upravujícího postavení příslušníků bezpečnostního sboru.⁷⁸

⁷³ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. Praha : Eurounion, 2002. s. 916 – 922.

⁷⁴ Tamtéž. s. 916 – 922.

⁷⁵ Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009, o trestním řízení, čl. 19 odst. 2. Dostupné také z www.nsz.cz/images/stories/PDF/POP/trest/1_SL_914-2013.pdf.

⁷⁶ Srov. § 2 odst. 4 trestního řádu: při provádění úkonů trestního řízení lze do práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je ČR vázána zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení.

⁷⁷ Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009, o trestním řízení, čl. 19 odst. 2. Dostupné také z www.nsz.cz/images/stories/PDF/POP/trest/1_SL_914-2013.pdf.

⁷⁸ NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. Praha : Eurounion, 2002. s. 916 – 917.

Dospěje-li státní zástupce, při výkonu dozoru, k závěru, že má být použit agent, předá věc policejnímu orgánu s pokynem, aby neprodleně projednal s vrchním státním zastupitelstvím použití agenta, současně o svém pokynu informuje vrchní státní zastupitelství.⁷⁹

Důležitým ustanovením, které je třeba zmínit v souvislosti s činností agenta, je ustanovení § 363 trestního zákoníku, beztrestnost agenta: „(1) *Policista plní úkoly jako agent podle jiného právního předpisu (dále jen agent), který se účastní činnosti organizované zločinecké skupiny nebo organizovanou zločineckou skupinu podporuje, není pro trestný čin účasti na organizované zločinecké podle § 361 odst. 1, 2 trestný, jestliže se takového činu dopustil s cílem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny. (3) Beztrestným se nestává agent, který organizovanou zločineckou skupinu nebo organizovanou skupinu založil nebo zosnoval.*“⁸⁰ Ustanovení § 363 odst. 2 taxativně vyjmenovává trestné činy, pro něž agent není trestný, pokud se účastní činnosti organizované zločinecké skupiny nebo jako člen organizované skupiny nebo některou takovou skupinu podporuje, jestliže se takového činu dopustil s cílem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

Ustanovení § 363 trestního zákoníku upravuje případy vyloučení protiprávnosti, to se však vztahuje pouze na trestnou činnost zde uvedenou.

⁷⁹ Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009, o trestním řízení, čl. 19 odst. 1. Dostupné také z www.nsz.cz/images/stories/PDF/POP/trest/1_SL_914-2013.pdf.

⁸⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné také na www.business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/cast2h10d7.aspx.

5 Podpůrné operativně pátrací prostředky

Po novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb., byla zákonu o Policii ČR ponechána úprava tzv. podpůrných operativně pátracích prostředků, tato byla přenesena i do nového zákona o Policii ČR, tedy zákona č. 273/2008 Sb. (dále jen zákon o Policii ČR), v současné době jsou tak podpůrné operativně pátrací prostředky upraveny ustanoveními § 72 – 77 uvedeného zákona, jedná se o **informátora** (§73), **krycí prostředky** (§74), **krycí doklad** (§75), **zabezpečovací techniku** (§76) a **zvláštní finanční prostředky** (§77).⁸¹

Podpůrné operativně pátrací prostředky nelze zaměňovat s operativně pátracími prostředky upravené trestním řádem, mají velký význam v předprocesní fázi řízení, kdy slouží k odhalování trestných činů a zjišťování jejich pachatelů, tím k zjišťování skutečností nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin. Další oblastí uplatnění podpůrných operativně pátracích prostředků je vytváření předpokladů pro realizaci operativně pátracích prostředků, byť tato funkce podpůrných operativně pátracích prostředků není výslovně upravena trestním řádem. Informátor tak může hrát významnou roli zejména při předstíraném převodu, kdy plní funkci zprostředkovatele, stejně tak připadá v úvahu použití zvláštních finančních prostředků a krycích prostředků. Při použití agenta připadá v úvahu užití krycích prostředků a zvláštních finančních prostředků.⁸²

5.1 Informátor

Institut informátora je upraven ustanovení § 73 zákona o Policii ČR a interními akty řízení Policie ČR. „(1) *Informátorem se rozumí fyzická osoby, která poskytuje policii informace a služby takovým způsobem, aby nebyla vyzrazena její spolupráce s policií.* (2) *Informátorovi lze poskytnout za jeho činnost finanční nebo věcnou odměnu.*“⁸³

⁸¹ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R., *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013. s. 272.

⁸² Tamtéž. s. 272 – 273.

⁸³ Tamtéž. s. 273.

Přirozeně může být informátorem pouze osoba způsobilá k právním úkonům, nicméně tato podmínka není v zákoně výslovně uvedena, neboť z charakteru prostředí, v němž se policista při plnění uložených úkolů pohybuje, připadá v úvahu i informátor, kterého představuje osoby, jež nedosáhla 18. roku věku, tedy není dle zákona plně způsobilá k právním úkonům. Status informátora nezbavuje tuto osobu odpovědnosti za případné porušení právních předpisů.⁸⁴

Bližší podmínky vztahu policista – informátor nejsou zákonem upraveny, ze své podstaty se jedná o utajovanou časově neomezenou spolupráci založenou na dobrovolnosti, jedná se obvykle o poskytnutí informací nebo služeb za příslib finanční nebo věcné odměny. Na tuto odměnu ale neexistuje právní nárok.

5.2 Krycí prostředky

Krycí prostředky jsou upraveny ustanovením § 74 zákona o Policii ČR a interními akty řízení Policie ČR. „*Krycím prostředkem se rozumí věc včetně krycího dokladu, prostor nebo činnost sloužící k zastírání skutečné totožnosti osoby, k zabránění vyobrazení její činnosti nebo k zastírání činnosti policie.*“⁸⁵

V původní právní úpravě, zákonu č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2007, byla obsažena úprava konspirativních prostředků⁸⁶, která, s výjimkou krycích dokladů, odpovídá současné úpravě krycích prostředků. Osobou zmíněnou v ustanovení § 74 zákona o Policii ČR může být například informátor, který se s policistou setká v prostoru, který lze podřadit pod krycí prostředek.⁸⁷

⁸⁴ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R., *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013. s. 273 – 274.

⁸⁵ Tamtéž. s. 274

⁸⁶ srov. § 23c zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31. 12. 2008. („*konspirativním prostředkem se rozumí věc, prostor nebo činnost sloužící k zastírání skutečné totožnosti osoby nebo činnosti policie.*“)

⁸⁷ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R., *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013. s. 275.

5.3 Krycí doklad

Krycí doklad je upraven ustanovením § 75 zákona o Policii ČR a interními akty řízení Policie ČR. „(1) *Krycím dokladem se pro účely tohoto zákona rozumí listina, popřípadě jiný dokument sloužící k zastírání skutečné totožnosti osoby, k zabránění vyzrazení činnosti, krycího prostředku nebo zabezpečovací techniky, k zastírání policejní činnosti anebo k jiným podobným účelům.*“⁸⁸

Zákon uvádí negativní enumerace, jímž vymezuje výčet dokladů, které nesmějí být jako krycí použity, a to průkaz poslance nebo senátora, člena vlády, guvernéra České národní banky, člena Nejvyššího kontrolního úřadu, inspektora Úřadu pro ochranu osobních údajů a soudce Ústavního soudu, služební průkaz soudce a státního zástupce a doklad osoby žijící nebo zemřelé. Nelze užít ani doklad obecně známé osobnosti. Komentář k zákonu o Policii ČR dále charakterizuje rozdíl mezi průkazem a dokladem, kdy průkaz definuje jako listinu prokazující profesní zařazení osoby a doklad jako veřejnou listinu vydanou na základě zákona, tento rozdíl dále vede ke konstatování, které obsahuje i ustanovení § 75 a to, že není přípustné užít jako krycí doklad doklad osoby žijící nebo zemřelé.⁸⁹ Krycí doklad opatřuje nebo vydává policie nebo ministerstvo se souhlasem ministra oproti původní úpravě, kdy doklad opatřovala pouze policie se souhlasem ministra. I samotné užití krycího dokladu podléhá souhlasu ministra vnitra. Evidenci krycích dokladů vede ministerstvo.

„(3) *Je-li to vzhledem k povaze krycího dokladu nutné, mohou policie nebo ministerstvo v nezbytné míře zajistit v informačních systémech vedených podle jiných právních předpisů vložení, změnu nebo vymazání potřebných údajů a v odůvodněných případech blokování těchto údajů. Tyto údaje se zvlášť neoznačují a vedou se společně s ostatními osobními údaji, pokud policie nebo ministerstvo nestanoví jinak. Orgány veřejné správy na žádost policie nebo ministerstva vydají krycí doklad a v souvislosti s jeho opatřováním, používáním a ukončením používání provedou potřebné opatření. Při tom postupují tak, aby nedošlo k vyzrazení činnosti policie nebo ministerstva.*“⁹⁰ Informačním systémem se rozumí například evidence obyvatel, evidence občanských průkazů, registr řidičů. Blokačí údajů se pak rozumí učinění určitého osobního údaje

⁸⁸ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R., *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013. s. 275.

⁸⁹ Tamtéž. s. 275 – 276.

⁹⁰ Tamtéž. s. 275.

nepřístupného s tím, že je nelze jinak zpracovávat. Při rozhodování, zda bude evidenční opatření provedeno, je rozhodující závažnost úkolu a soulad tohoto opatření s obecnými zásadami policejní činnosti.⁹¹

5.4 Zabezpečovací technika

Zabezpečovací technika je upravena ustanovením § 76 zákona o Policii ČR a interními akty řízení Policie ČR. „Zabezpečovací technikou se rozumí technické prostředky, zařízení a jejich soubory používané za účelem předcházení nebo odstranění ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti.“⁹²

Hovoříme-li o zabezpečovací technice, jedná se o prostředek, který na technické bázi umožní preventivně eliminovat hrozbu pro veřejný pořádek a bezpečnost, tímto prostředkem může být i přímé ohrožení těchto hodnot odstraněno. Užití zabezpečovací techniky musí být v souladu s obecnými zásadami policejní činnosti.⁹³

5.5 Zvláštní finanční prostředky

Zvláštní finanční prostředky jsou upraveny ustanovením § 77 zákona o Policii ČR a interními akty řízení Policie ČR. „(1) Zvláštními finančními prostředky se rozumí vyčleněné finanční prostředky, které jsou používány k úhradě některých výdajů v souvislosti se získáváním poznatků o trestné činnosti, používáním podpůrných operativně pátracích prostředků, používáním operativně pátracích prostředků podle trestního řádu a v souvislosti se zajišťováním krátkodobé ochrany osoby. Na nakládání se zvláštními finančními prostředky se nevztahují právní předpisy upravující hospodaření s peněžními prostředky státu.“⁹⁴ Tyto prostředky lze užit nejen v rámci činnosti podle zákona o Policii ČR, ale i podle trestního řádu. Ustanovení § 77 odst. 1 uvádí výjimku ze

⁹¹ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R., *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013. s. 276 – 277.

⁹² Tamtéž. s. 277.

⁹³ Tamtéž, s. 277.

⁹⁴ Tamtéž. s. 278.

zákona, když nakládání s těmito prostředky nepodléhá předpisům upravující hospodaření s peněžními prostředky státu, proto v odstavci druhém uvedeného ustanovení stanoví povinnost nakládat se zvláštními finančními prostředky hospodárně a v souladu s účelem, na který byly poskytnuty.⁹⁵

⁹⁵ ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R., *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013. s. 278.

6 Komparace stavu před a po provedení „velké novely“ trestního řádu

Právní úprava operativně pátracích prostředků byla před nabytím účinnosti „velké novely“ trestního řádu, provedené zákonem č. 265/2001 Sb., upravena pouze zákonem č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, a interními akty řízení. Vzhledem k této úpravě měla operativně pátrací činnost jako celek mimoprocesní charakter, a výsledky jejich použití tak měli nízkou procesní využitelnost.

Zpracováním vybraných operativně pátracích prostředků do trestního řádu, jsou výsledky jejich použití procesně využitelné, neboť tyto úkony jsou provedené podle trestního řádu a interních aktů řízení, které s trestním řádem korespondují. Jak bylo již uvedeno v charakteristice jednotlivých operativně pátracích prostředků, je o těchto úkonech v souladu s trestním řádem vypracován záznam, případně protokol.

Samotné ustanovení § 158b odst. 3 trestního řádu: *„Zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při použití operativně pátracích prostředků způsobem odpovídajícím ustanovením tohoto zákona lze použít jako důkaz.“*⁹⁶ Toto ustanovení se v trestním řádu objevilo nově a výrazně posílilo procesní využitelnost užití operativně pátracích prostředků.

Porovnáním konkrétní právní úpravy docházíme k následujícím závěrům:

K použití operativně pátracích prostředků dle ustanovení § 33 – 37 (krycí doklady, použití agenta, předstíraný převod věci a operativní technika) zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, byly oprávněnými subjekty pouze služba kriminální policie, služba policie pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti a útvar inspekce. Přenesením části operativně pátracích prostředků do trestního řádu, byla zákonu o Policii ČR ponechána pouze úprava podpůrných operativně pátracích prostředků dle ustanovení § 23a – 23f (krycí doklady, konspirativní prostředky, zabezpečovací technika, zvláštní finanční prostředky a informátor), nicméně oprávněným subjektem k jejich použití byl v případě operativně pátracích prostředků policejní orgán, za splnění zákonných podmínek, a v případě podpůrných operativně pátracích prostředků

⁹⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů, dostupné na: Systém ASPI – do částky 44/2016 Sb. a 8/2016 Sb. m. s. 141/1961 Sb. – trestní řád – poslední stav textu.

pak každý policista. Tato skutečnost nebyla změněna ani v nové úpravě policejního zákona, tedy zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, kde jsou upraveny § 72 – 77 (informátor, krycí prostředky, krycí doklad, zabezpečovací technika a zvláštní finanční prostředky).

Pokud byly užitím operativně pátracích prostředků dle ustanovení zákona o Policii účinného do 31. 12. 2001 ve fázi prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin (na základě trestního oznámení, nebo vlastní činnosti Policie ČR) zjištěny skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, byly ve věci zahájeny úkony trestního řízení, výsledky užití operativně pátracích prostředků byly předloženy dozorovému státnímu zástupci, který rozhodl, zda je předloží jako důkaz v řízení před soudem. Tímto docházelo k zprocesnění výsledků užití operativně pátracích prostředků. Podle současné právní úpravy jsou výsledky užití operativně pátracích prostředků provedených podle ustanovení trestního řádu důkazem samy o sobě.

Zajímavým problémem je však užití podpůrných operativně pátracích prostředků dle zákona o Policii ČR, v platném znění, významným je jejich užití v předprocesní fázi řízení, kdy slouží k odhalování trestných činů a jejich pachatelů a tím zjištění skutečností, že byl spáchán trestný čin, i vytváření předpokladů pro realizaci operativně pátracích prostředků

*„Výraz **předprocesní činnost**, jakkoli tento výraz může vyvolávat dojem, že je spíše součástí nějakého žargonu a ne dokonalou právníckou formulací přesně odráží obsah tohoto pojmu – jedná se o činnost předcházející vlastní procesní činnosti, procesním úkonům vykonávaným v přípravném řízení“.*⁹⁷

6.1 Proces legalizace výsledku užití nástrojů podle zákona o Policii ČR

Zde je na místě upozornit na vztah úpravy v § 158 odst. 1 a § 158 odst. 3 trestního řádu, neboť se úzce dotýká zejména úpravy podpůrných operativně pátracích prostředků a jejich vztahu k trestnímu řízení, tímto problémem se zabývalo podrobně Stanovisko

⁹⁷ Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 4/2007, odst. I, str. 4. Stanoviska NSZ. Dostupné také z www.nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2007/stanovisko%204-2007.pdf.

nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 13/2003, ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k postupu státního zástupce ve vztahu k záznamu o zahájení úkonů trestního řízení. Zde se uvádí: „*ustanovení § 158 odst. 1 trestního řádu zakotvuje jen obecně formulovanou povinnost policejního orgánu provádět postupy, které v konečném výsledku směřují k odhalení skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu. Tyto úkony také zpravidla předcházejí vydání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení.*“⁹⁸ Toto stanovisko upravuje, mimo jiné, otázku, zda a v jakém rozsahu mohou orgány Policie ČR provádět úkony, které byly dříve označovány jako operativně pátrací činnost, aniž by musely postupovat podle trestního řádu.

Podle ustanovení § 158 odst. 1 trestního řádu je policejní orgán povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení a jiných podnětů, učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Toto ustanovení sice směřuje k naplnění účelu trestního řízení, nicméně se do něho promítá úprava v zákoně o policii a jsou to zejména postupy podle zákona o policii, jimiž se ustanovení § 158 odst. 1 trestního řádu realizuje. Policejní orgán může provádět šetření a opatření podle ustanovení § 158 odst. 1 trestního řádu, aniž by vydal záznam o zahájení úkonů trestního řízení, neboť taková činnost policie uvedená v ustanovení § 158 odst. 1 trestního řádu nespadá do trestněprocesní činnosti a lze ji tedy před vydáním tohoto záznamu dle ustanovení § 158 odst. 3 trestního řádu vykonávat.⁹⁹ Ustanovení § 158 odst. 1 trestního řádu, ač součástí trestního řádu, představuje z pohledu Nejvyššího státního zastupitelství „zprostředkující mezičlánek“ mezi předprocesní činností vykonávanou podle zákona o Policii ČR a postupy ve smyslu trestního řádu. Dále konstatuje, že platná právní úprava je nedostatečná, protože reglementuje, tedy legalizuje, pouze některé specifické postupy (podpůrné operativně pátrací prostředky), proto Policie ČR postupuje tak, že „podpůrně“ aplikuje ustanovení § 158 odst. 1 trestního řádu, které se jeví pro účel legalizace těchto postupů jako vhodné.¹⁰⁰

Komparací stavu před a po nabytí účinnosti „velké“ novely, zákona č. 265/2001 Sb., docházíme k závěru, že novela zefektivnila použití operativně pátracích prostředků a využitelnost jejich výsledků v trestním řízení. Pokud jsou tyto úkony provedeny

⁹⁸ Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 13/2003, odst. I, str. 1. Stanoviska NSZ. Dostupné také z [www: nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2003/stanovisko%2013-2003.pdf](http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2003/stanovisko%2013-2003.pdf).

⁹⁹ Tamtéž. s. 3 – 5.

¹⁰⁰ Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 4/2007, odst. I, str. 1 – 3. Stanoviska NSZ. Dostupné také z [www: nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2007/stanovisko%204-2007.pdf](http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2007/stanovisko%204-2007.pdf).

v souladu se zákonem a interními akty řízení, jsou využitelné jako důkaz v řízení před soudem.

Využitelnost podpůrných operativně pátracích prostředků upravených zákonem o Policii ČR je zcela jistě efektivní v rámci předprocesní fáze řízení za účelem zjištění a ověření skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, i v rámci jejich podpůrné funkce ve vztahu k operativně pátracím prostředkům. Jejich důkazní hodnota v řízení před soudem však není stoprocentní, neboť jak je již uvedeno, právní úprava zákonem o Policii ČR je z tohoto hlediska nedostatečná a ani postoj státních zastupitelství k zprocesnění jejich výsledků aplikací ustanovení § 158 odst. 1 trestního řádu není jednotný. Byť jsou obě uvedená výkladová stanoviska v platnosti, konstatuje pozdější z nich, Stanovisko nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 4/2007, že užití podpůrných operativně pátracích prostředků je postupem policie mimo trestní řízení, který nepodléhá dozoru státního zástupce, a tedy není důvodu jakkoli jej vysvětlovat a vykládat; výklad byl ponechán policii samotné v mezích předpisů, jimiž je vázána při postupech před zahájením trestního řízení.¹⁰¹

¹⁰¹ Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 4/2007, odst. I, str. 2. Stanoviska NSZ. Dostupné také z [www: nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2007/stanovisko%204-2007.pdf](http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2007/stanovisko%204-2007.pdf).

Závěr

Tato bakalářská práce se věnovala operativně pátracím prostředkům jako institutům trestního práva. Za cíl si kladla popsat historický vývoj těchto institutů a jejich oporu v právních normách, definovat jednotlivé operativně pátrací prostředky a také podpůrné operativně pátrací prostředky, neboť spolu obě skupiny úzce souvisí, a v neposlední řadě postihnout změnu, kterou znamenala novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. Z hlediska operativně pátrací činnosti se jednalo o novelu zcela zásadní, přestože zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, byl za dobu své účinnosti nespočetněkrát novelizován, tato novela přinesla zásadní změny, neboť včlenila operativně pátrací prostředky do trestního řádu. Jedním z cílů této práce bylo porovnání stavu před a po novele, ve vztahu k operativně pátracím prostředkům.

Tyto cíle byly naplněny v jednotlivých kapitolách. Ne zcela nezajímavým je z mého pohledu, jako policisty, který se trestním řízením zabývá při plnění služebních úkolů denně, výzkum, který byl proveden v roce 2006. Cílem výzkumu bylo zjistit, jak jsou operativně pátrací prostředky a podpůrné operativně pátrací prostředky využívány v praxi, více než polovina respondentů nebyla spokojena s přesunutím úpravy operativně pátracích prostředků do trestního řádu, zhruba stejné množství nevidělo význam v tomto přesunu, neboť využití těchto instrumentů se dle jejich názoru nezlepšilo a z hlediska praxe se jim jevila předchozí úprava jako efektivnější, s tímto názorem jsem se setkal i při svých konzultacích s kolegy zařazenými ve Službě kriminální policie a vyšetřování. Policisté vidí současnou úpravu často jako neoperativní, složitou. Přesun do trestního řádu je z pohledu většiny policistů motivován zvýšenou ochranou lidských práv a svobod.

Policie ČR vede statistiky v oblasti operativně pátrací činnosti, jedná se však o údaje podléhající určitému stupni utajení a není možné je využít pro zpracování této bakalářské práce. Z tohoto důvodu jsem nemohl efektivitu změny, kterou dotčená novela představovala, nijak postihnout tímto způsobem.

Sám bych za efektivnější považoval úpravu toliko zákonem o Policii ČR, pokud by samotnému užití operativně pátracích prostředků nemuselo předcházet povolení, ubyla by značná část administrativy a užití těchto prostředků by našlo širší uplatnění. Pro tuto úpravu, podle mého názoru, hovoří i skutečnost, že jedním z úkolů operativně pátrací činnosti je předcházení trestné činnosti, ve smyslu dnešní právní úpravy ale za tímto účelem lze použít pouze podpůrné operativně pátrací prostředky, neboť k získání

povolení k užití operativně pátracích prostředků je nezbytné zahájení úkonů trestního řízení až už sepsáním záznamu nebo provedením neodkladných nebo neopakovatelných úkonů. V tomto případě bych se přikláněl pro výkon pouhé kontroly nad zákonností postupu policistů. Vzhledem k vývoji situace se ale nabízí spíše otázka úpravy podpůrných operativních prostředků, neboť právní teoretici se vyslovují spíše pro jejich úpravu trestním řádem a opakovaně se taková konstatování objevují, jak jsem v práci uvedl, i ve stanoviscích Nejvyššího státního zastupitelství.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. DVOŘÁK, V., KLOUBEK, M. *Základy operativně pátrací činnosti policie v definicích a schématech*. Praha : Policejní akademie České republiky v Praze, 2011. 76 s. ISBN 978-80-7251-351-2.
2. CHMELÍK, J. a kol. *Zločin bez hranic. Vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu*. Praha: Linde, 2004. 192 s. ISBN 80-7201-480-3.
3. MACEK, P., FILÁK, A. a kol. *Základy teorie policejně bezpečnostní činnosti*. Praha : Police History, 2004. 253 s. ISBN 80-86477-21-5.
4. NĚMEC, M. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha : Eurounion, 2004, 328 s. ISBN 80-7317-036-1.
5. NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M. a kol. *Trestní kodexy. Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář)*. Praha : Eurounion, 2002. 1640 s. ISBN 80-7317-009-4.
6. PORADA, V. a kol. *Základy teorie a metodologie policejních věd a teorie policejně bezpečnostní činnosti*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2007. 268 s. ISBN 978-80-7251-239-3.
7. STRAUSS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 448 s. ISBN 978-80-7380-409-1.
8. STRAUSS, J., VAVERA, F. *Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II. (od r. 1939 po současnost)*. Praha : Police History, 2005. 347 s. ISBN 80-86477-28-2.
9. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 4720 s. ISBN 978-80-7400-465-0.
10. ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2013. 479 s. ISBN 978-80-7380-447-3.

Legislativní dokumenty

1. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, dostupné na: Systém ASPI – do částky 44/2016 Sb. a 8/2016 Sb. m. s. 283/1991 Sb. – o Policii České republiky – stav k 31. 12. 2001.
2. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, dostupné na: Systém ASPI – do částky 44/2016 Sb. a 8/2016 Sb. m. s. 283/1991 Sb. – o Policii České republiky – stav k 31. 12. 2008.

3. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů, dostupné na: Systém ASPI – do částku 44/2016 Sb. a 8/2016 Sb. m. s. 141/1961 Sb. – trestní řád – poslední stav textu.
4. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné také na [www: business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/cast2h10d7.aspx](http://www.business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/cast2h10d7.aspx).
5. ČESKO. Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009, o trestním řízení. Dostupné také z [www: nsz.cz/images/stories/PDF/POP/trest/1_SL_914-2013.pdf](http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/POP/trest/1_SL_914-2013.pdf).
6. ČESKO. Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 2/2002. Stanoviska NSZ. Dostupné také z [www: nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2002/stanovisko%202-2002.pdf](http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2002/stanovisko%202-2002.pdf).
7. ČESKO. Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 13/2003. Stanoviska NSZ. Dostupné také z [www: http://nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska-Proces/2003/stanovisko%2013-2003.pdf](http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska-Proces/2003/stanovisko%2013-2003.pdf).
8. ČESKO. Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 4/2007, odst. I, str. 2. Stanoviska NSZ. Dostupné také z [www: nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2007/stanovisko%204-2007.pdf](http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Stanoviska_Proces/2007/stanovisko%204-2007.pdf).
9. ČESKO. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění Ústavního zákona č. 162/1998 Sb., Listina základních práv a svobod. Dostupné také z [www: psp.cz/docs/law/listina.html](http://www.psp.cz/docs/law/listina.html).